

Мусаєва С.С.

студент,

Науковий керівник: Рудой К.М.

*кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри,
Одеський державний університет внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

На сьогодні в Україні, в умовах розвитку усіх сфер суспільного життя, у тому числі й освітнього процесу, направлену на вдосконалення системи освіти та виховання майбутнього покоління, трапляються випадки, що призводять до різноманітних поведінкових відхилень у неповнолітніх.

Мислителі та державні діячі всіх часів і народів приділяли належну увагу системі виховання, яка визначалась цінностями, що домінували у суспільстві. У кінці XIX – поч. XX ст. Є. Трубецький писав, що «людина не може залишатися лише людиною: вона має або піднятися над собою, або впасти у безодню, вирости в Бога чи у звіра» [1]. Тобто, те, яким чином здійснює людина свій вибір, визначає загальносуспільна, родинна та особистісна система цінностей, яка значною мірою задається вихованням.

Девіантна поведінка – це така поведінка, що не відповідає правовим, моральним, етичним та іншим нормативним вимогам того конкретного суспільства, у якому живе й діє індивід. Результатом такої поведінки особистості, зазвичай, є нанесення моральної або фізичної шкоди собі, оточуючим або навколишньому середовищу.

Серед особливостей девіантної поведінки неповнолітніх, можна виокремити наступне:

- підлітковий вік являє собою групу підвищеного ризику;
- позначаються внутрішні труднощі перехідного віку, починаючи з психічних і гормональних процесів і закінчуючи перебудовою Я-концепції;
- граничність і невизначеність соціального становища підлітків;
- протиріччя, зумовлені перебудовою механізмів соціального контролю (дитячі форми контролю, засновані на дотриманні зовнішніх норм і вимог дорослих, вже не діють, а дорослі способи, які передбачають свідому дисципліну і самоконтроль, ще не склалися або не зміцніли.

Девіантна поведінка неповнолітніх в сучасних умовах полягає у тому, що в наслідок пореформеного економічно-політичного й соціального розвитку країни частково втрачені ціннісно-нормативні регулятори соціальної поведінки молоді, а механізми державного регулювання ослаблені. При цьому процеси соціально-педагогічного контролю є деформованими, що призводить до поширення різноманітних девіацій [2]. Даний аспект характеризується тим, що сьогодні через засоби масової інформації на ще неповністю сформовану свідомість підлітків впливає величезний потік інформації негативного змісту, провокуючи тим самим формування девіантного стилю поведінки.

Підлітки особливо складають групу ризику щодо формування девіантної поведінки тому, що їх вік є одним з найскладніших періодів в онтогенезі людини, коли не тільки відбувається докорінна перебудова раніше сформованих психологічних структур, але й виникають нові утворення,

закладаються основи свідомої поведінки, визначається загальна спрямованість у формуванні моральних якостей і соціальних установок.

У ХХ ст. проблему «важких» дітей було порушено П. Блонським, Л. Виготським, В. Кашенком, С. Шацьким та ін. Уперше термін «поведінка, що відхиляється» з'явився в Короткому психологічному словнику за редакцією А. Петровського і М. Ярошевського у 1985 році [2]. Серед вітчизняних і зарубіжних дослідників досі ще не сформовано єдиного погляду на поняття «девіантна поведінка», тому серед основних видів поширених девіацій у поведінці неповнолітніх було визначено такі як: агресія, азартні ігри, інтернет-залежність, куріння, алкоголізм (пияцтво), наркоманія, злочинність і правопорушення, статеві девіації та суїцид.

Найчастіше саме «коріння девіації» лежить у глибинних процесах подружнього життя сім'ї, коли дитина стикається з байдужістю, нерозумінням, колізіями між батьками, неправильно встановленими пріоритетами. Це породжує такі девіації, як обрання дітьми поведінки безпритульних, бродяжництво, жебрацтво тощо. Сьогодні в соціальній літературі безпритульність описується як «стан людської особистості, який характеризується відсутністю мінімальної пристосованості до вимог, що висуваються до поведінки суспільством» [3, с. 48].

Девіантна поведінка є результатом неузгодженості між прописаними культурою намірами, спрямуваннями та соціально прийнятними засобами їх досягнення. Засіб впливу соціальної структури на поведінку особистості визначає певний тип пристосування особистості до культурних цілей та норм [4, с. 87–88].

Отже, серед особливостей девіантної поведінки серед дітей та молоді є негативні прояви соціальних девіацій прийнятих в суспільстві, зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на виникнення та розповсюдження девіантної поведінки, аморальний чи противоправний спосіб життя, що свідчить про характерність для значної частини молоді так званої девіантної особистості, обумовленої наявністю об'єктивних та суб'єктивних факторів та умов деформації особистості молоді.

Для належної мінімізації або усунення тих чи інших проявів девіацій серед неповнолітніх на різних рівнях управління, потрібна комплексна, виважена система дій щодо превентивних, запобіжних, виправних і регулювальних заходів щодо зменшення негативних наслідків девіантної поведінки дітей та молоді а також профілактика одночасно всіх видів девіантної поведінки, які є актуальними у підлітковому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Змановская Е.В. Девиантология: (Психология отклоняющегося поведения): Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – 2-е изд., испр. – М.: ИЦ «Академия», 2004. – 288 с.
2. Демичева А.В. Проблеми девіантної поведінки молоді в умовах трансформації сучасного українського суспільства. – Харків, 2007.
3. Пеша І.В., Комарова Н.М. Інформованість громадян України щодо причин та наслідків соціального сирітства // Український соціум. – 2004. – № 2 (4). – С. 40–51.
4. Демичева А.В. Причины и факторы роста негативного девиантного поведения в условиях трансформации украинского общества // Придніпровський науковий вісник, № 18, 2006. – Дніпропетровськ, 2006.